

FUNDAMENTAREA TEORETICĂ A CONTROLULUI ACTIVITĂȚII AUTORITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Svetlana RAȚA

Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova

The evolutionary analysis of the control concept in the public administration proves that control was perceived as an inseparable phenomenon of state governance even in antiquity, and prove can be found in the philosophical ideas of ancient researchers – about control being an attribute of management.

Governance that is both democratic and efficient is based, first of all, on the effectiveness of public administration activity. This is why nowadays the basic concepts and theoretical aspects of public administration are becoming the foundation of the priorities of development, improvement, and modernization of the public administration system, where control is perceived as way to ensure the effectiveness of both public administration organization and functioning.

The modern concept of the control of public administration authorities' activity is focused on pursuing and identifying new ways of improving an activity of the public administration that is already perceived as a positive one.

Astăzi, când toată atenția este acordată îndeplinirii sarcinilor primordiale necesare europenizării societății în ansamblu, dezvoltării unui spirit sănătos de viață, crește rolul administrației publice ca mijloc principal de conducere a statului. Un rol principal și de o deosebită importanță revine controlului asupra activității autorităților administrației publice întru eficientizarea acestei activități, precum și întru asigurarea îndeplinirii obiectivelor acesteia.

Administrația publică, ca activitate, are menirea de a realiza anumite valori politice, fiind, deci, subordonată acestor valori politice care, la rândul lor, sunt niște necesități, probleme, interese generale ale unei societăți. Prin natura sa, necesită supunerea față de multiple forme de control.

Dacă e să analizăm termenul de control, atunci îl întâlnim atât în literatura de specialitate (doctrină), cât și în practică. Analiza acestui termen în literatura de specialitate demonstrează că savanții nu ajung la o definiție a acestuia, fapt ce ne oferă posibilitatea de a cerceta și sintetiza cele mai reușite caracteristici referitoare la acest fenomen, adică controlul. Ar fi de dorit ca societatea contemporană, îndeosebi societatea noastră, să accepte atât la nivel teoretic, legislativ, cât și practic, controlul ca un fenomen, activitate pozitivă. Nu în zadar vorba poporului spune că controlul este calea spre succes; mai bine zis, asigură calitatea, este un garant al calității oricărui proces sau activitate.

Ideea de eficiență a fost în centrul preocupărilor de secole în urmă, și anume: ideea raționalizării atât a organizării, cât și a activității administrative, descoperirea de căi cât mai adecvate pentru adaptarea administrației publice la nevoile și necesitățile sociale.

Astfel, în teorie, cercetătorii îl determină în diferite forme; ca sursă, factor, formă, element, funcție, sistem, metodă, atribut etc.

Din punct de vedere etimologic, noțiunea de control derivă din francezul „contre role”, semnificând lista nominală care permite verificarea unei prime serii de nume menționate asupra căreia se procedează la un contre appel, desprinzându-se astfel, ca esențială, ideea de verificare [1].

O abordare asemănătoare este dată și în Dicționarul explicativ: „Controlul presupune o analiză permanentă sau periodică a unei activități, pentru a urmări mersul ei și a lua măsuri de îmbunătățire”.

Considerăm că controlul, ca atribut al conducerii, a apărut încă în antichitate, acesta s-a manifestat odată cu apariția statului.

Pentru a aborda controlul în activitatea administrației publice, considerăm necesară fundamentarea teoretică, conceptuală a controlului. De aceea, analizând evolutiv administrația publică, putem afirma că ideile filosofice ale cercetătorilor antici ne vorbesc despre control ca un atribut important al conducerii, ca un drept primordial al conducătorului. Ulterior, aceste idei filosofice s-au dezvoltat și au constituit baza conceptuală a dezvoltării administrației publice ca știință. Vom analiza câteva din acestea.

În filosofia sa, Platon [2] a acordat o atenție deosebită fenomenului statului și conducerii, unde procesul de conducere are la bază diverse relații, raporturi, atât pe verticală, cât și pe orizontală. Inevitabil, raportul de control deține un loc de frunte.

Platon susținea că în procesul de conducere a statului trebuie să ne bazăm, în primul rând, pe religie și pe legi [3]. Cu certitudine, statul își păstra dreptul de control, prin structurile sale, asupra respectării legilor. Statul era creat pentru om, dar nu omul pentru stat, și administrația statală activa în scopul satisfacerii necesităților obștei.

Aristotel, discipolul lui Platon, în lucrarea sa *Politica*, pledează în favoarea statului sclavagist. Filosoful se pronunță pentru supravegherea cu strictețe a persoanelor oficiale, astfel încât acestea să nu facă abuz de posturile ocupate. În acest sens, apreciem controlul ca mijloc de asigurare a bunei funcționări a administrației statale.

Cicero, mare politician antic, a studiat diferite concepții privind statul și formele de guvernare. Studiind și apreciind diferite forme statale, precum monarhia, republica, aristocrația, el propunea să fie selectate cele mai pozitive forme și să fie creată o nouă structură statală.

În această evoluție de idei, apreciem faptul că relațiile de colaborare și control erau acelea care defineau eficiența unei conduceri.

Studierea literaturii de specialitate, precum și realitatea ce ne înconjoară demonstrează, vădit și suficient de convingător, că o guvernare ineficientă este inoportună pentru dezvoltarea unui stat.

Pe parcursul secolului XX, un grup de cercetători și practicieni, cunoscuți ca reprezentanți ai școlii științifice de administrare (Peter Self, 1972; Jacques Chevallier, 1986), au încercat să demonstreze existența principiilor de organizare și funcționare a administrației publice [4]. Respectiv, controlul este veriga de realizare a acestor principii.

Însă, studiarea istoriografiei problemei indică asupra faptului că baza constituirii principiilor de administrare își are rădăcinile mult mai adânc. Astfel, filosoful politic englez John Locke, reprezentant al epocii iluminismului, în lucrarea *Două tratate despre conducere* (1690), afirma că orice guvern legal se bazează pe „acordul celor conduși” [5]. În orice proces de conducere nemijlocit are loc și fenomenul controlului, acesta fiind ca un factor al eficientizării conducerii. Locke spunea că cetățenii sunt obligați să se supună legii, iar guvernul are dreptul de a adopta legi și de a proteja statul de prejudiciile din exterior. Atunci când guvernul își permite să încalce legea și admite samavolnicia, cetățenii au dreptul să răstoarne regimul și să instituie un nou guvern.

Ideile promovate de Locke au fost preluate de juristul francez Montesquieu. În opera sa *Despre spiritul legilor* (1748), autorul pledează pentru separarea și echilibrarea atribuțiilor între puterea executivă, legislativă și cea judecătorească.

Înfăptuirea revoluției industriale și trecerea la o societate industrială au pus un nou accent în dezvoltarea teoriei și practicii administrației publice. Reprezentanți ai acestei perioade au fost Max Weber, Frederick Taylor, Henry Fayol, Luther Gulick și Lyndal Urwick.

În literatura de specialitate, teoria lui Weber este cunoscută sub denumirea de *teoria birocrăției*. Potrivit acesteia, birocrăția este superioară tuturor celorlalte forme de organizare, iar rezultatele unei administrații birocratice sunt precizia, viteza, claritatea, continuitatea, subordonarea strictă ș.a. Cert este faptul că subordonarea strictă presupune, în primul rând, un control direct, ierarhic în procesul de administrare.

Reprezentantul managementului industrial, Taylor, sublinia că birocrăția poate influența și manipula angajatul [6]. El menționează că activitatea de control se poate realiza și prin tehnici analogice celor folosite cu succes pentru obiectele fizice. Taylor a evidențiat necesitatea de control și contabilitate în activitatea instituțiilor.

Analiza necesității controlului a fost efectuată și de către Henry Fayol. Concepțiile weberiene și teoria lui Taylor, precum și experiența lui Fayol, au stat la baza elaborării celor cinci componente ale sistemului de administrare: planificare previzibilă, organizare, comunicare, coordonare și control [7]. Controlul, ca activitate a administrației publice, se poate realiza numai după înfăptuirea celorlalte activități ale administrației. În teoria lui Fayol se promovează conceptul unității de comandă, subliniindu-se că fiecare angajat primește ordine numai de la superiorul său ierarhic, ceea ce ar însemna că este și controlat de superiorul său, realizându-se astfel un control intern, ierarhic al activității personalului.

Teoriile administrative au fost dezvoltate în continuare de Luther Gulick și Lyndal Urwick [8]. Ei au activizat realizarea reformelor în practică. Sunt adepții conceptului de administrare eficientă, unde, un rol aparte are și controlul activității administrației publice.

În lucrarea lor *Documente asupra științei administrației* au stabilit 7 funcții, care definesc responsabilitățile administrative ale unui executiv. Acestea sunt: planificarea, organizarea, selectarea personalului, con-

ducerea, coordonarea, raportarea, elaborarea bugetului. Sintetizăm că conducerea și raportarea sunt funcții care se desfășurează prin mijlocul controlului, și anume: raportarea include autoinformarea și informarea subordonaților prin evidențe, cercetări și controale. Conform acestei teorii, aria de control a administratorului trebuie să fie limitată.

Concomitent cu cele 7 funcții de organizare a administrației publice, reprezentanții teoriei au elaborat și 7 principii care exercită și în prezent o influență considerabilă asupra aspectelor formale ale administrației publice. Un principiu important este fragmentarea limitată a controlului.

În literatura de specialitate aceste teorii sunt considerate a fi teorii clasice, întrucât au inițiat formularea unor principii specifice unei noi abordări a organizării și conducerii, unde controlul este mijlocul de măsurare a eficienței, legalității proceselor.

În perioada contemporană, teoriile administrative aduc idei noi în acest domeniu. Teoreticienii Resurselor Umane au susținut necesitatea introducerii practicii participative. Aceasta se referă și la conducerea prin obiective, constituirea unor echipe de muncă care să-și realizeze singure controlul. Adică, se referă nu numai la delegarea responsabilităților, dar și la delegarea atribuțiilor de control, la accentuarea autocontrolului în activitatea administrativă.

În evoluția teoriilor despre conducere un loc aparte revine *teoriei contingentei*. Esența acestei teorii este că orice problemă, fie umană sau de structură trebuie abordată nu la general, ci în funcție de situația specifică. Astfel, are loc delegarea autorității, responsabilității de la nivelul de conducere spre cel subordonat. Această teorie oferă noi strategii de luare a deciziilor, sisteme de participare și, evident, sisteme de control.

S-a sesizat faptul că o guvernare democratică și eficientă se bazează, în primul rând, pe o activitate a administrației publice eficiente, de aceea perioada contemporană este mai bogată în cercetări în domeniul administrației publice.

Suntem în perioada când principiul separației și colaborării puterilor în stat are un mecanism mai eficient de realizare. Astfel, controlul este un element necesar în activitatea autorităților administrației publice, o verigă a procesului de dirijare [9].

Așadar, conformitatea activității autorităților administrației publice cu exigențele stabilite de forurile politice se asigură prin intensificarea unui vast și complex *control* asupra acestei activități.

Orice persoană angajată într-o activitate socială recunoaște utilitatea controlului. Cu toate acestea, de cele mai multe ori, situația de persoană controlată nu este dorită, de unde consecința că, uneori, controlul dă naștere unei anumite tensiuni și chiar resentimente ale celui controlat față de cel ce controlează [10].

Abordarea respectivă, de cele mai dese ori, se remarcă prin neînțelegerea conținutului exact și științific al sensului și semnificației activității de control, ceea ce și explică necesitatea de a dezvălui conținutul acestui concept.

Atât în practică, cât și în teorie, este foarte răspândită concepția potrivit căreia *controlul are ca obiect* și, drept urmare, se reduce la descoperirea abaterilor de la linia de conduită prescrisă de lege.

Drept consecință, controlul se limitează la anchete, în cursul cărora cel ce controlează este în căutare de greșeli, iar cel controlat este în căutare de scuze.

Din punctul de vedere al științei administrației, aceasta este o concepție susceptibilă, pentru că *activitatea de control trebuie să constate rezultatele aplicării actului decizional de conducere, pozitive și negative, precum și să descopere căi de dezvoltare a factorilor ce au dus la obținerea rezultatelor pozitive și a posibilităților de înlăturare a aspectelor negative*.

Potrivit autorului Stelian Ivan, *controlul* poate fi definit ca formă a verificării de stat, înfăptuită de autoritățile publice executive în conformitate cu prevederile legale, atât asupra activităților specifice propriului sistem de organe, cât și în afara acestuia, în vederea stabilirii existenței sau inexistenței conformității dintre acțiunea înfăptuită și normele care o reglementează, precum și, după caz, restabilirea, la nevoie, a legalității încălcate cu toate consecințele decurgând din aceasta pentru acțiunea verificată și autorii controlați [11].

Considerăm, însă, că rolul controlului este de a preveni erorile în aplicarea deciziilor, de a le înlătura când acestea există, de a asigura îmbunătățirea permanentă a activității, pentru ca aceasta să corespundă cât mai bine nevoilor sociale la orice etapă de dezvoltare a societății.

În opinia autoarei A. Androniceanu, prin exercitarea funcției de control se determină finalitatea proceselor de management și de execuție desfășurate în instituțiile publice, deoarece marchează încheierea unei etape, oferind informațiile pentru analiză în vederea continuării ciclului managerial [12].

Având în vedere că obiectul activității autorităților administrației publice îl constituie organizarea executării legii și executarea în concret a acesteia, iar legea este actul organului legislativ al țării, este firesc ca acesta din urmă să aibă dreptul să controleze modul în care actele sale sunt aplicate de autoritățile administrației publice.

Deci, după un astfel de criteriu se detașează, în primul rând, *controlul politic* asupra administrației publice care realizează valorile politice emaneate de puterea politică. Nicidecum nu considerăm acest fapt o subordonare a administrației publice față de politic.

În lucrările autorilor ruși В.Чиркин și Г.Атаманчук este promovată ideea că, la orice nivel al administrației de stat, organul superior întotdeauna efectuează un control asupra organului inferior din cadrul sistemului administrativ. Persistentă în literatura rusă este și ideea că în Rusia și în alte țări controlul tinde să devină o ramură aparte (specifică) a administrației de stat.

Expunându-ne asupra controlului în Republica Moldova, găsim o noțiune a acestuia în Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova cu privire la concepția Controlului de Stat în Republica Moldova, din 19 iulie 1994. În această hotărâre controlul de stat este definit ca un element necesar în activitatea economico-financiară a societății, o verigă a procesului de dirijare a statului, având ca obiectiv principal respectarea și executarea întocmai a legislației. Controlul de stat servește și ca mijloc de asigurare a realizării drepturilor omului. Se impune și reglementarea conceptului nou de control, ceea ce, paralel cu cercetările teoretice, ar constitui, cu siguranță, suportul necesar aplicării în practică a acestui concept.

În Constituția Republicii Moldova se reglementează exercitarea unui control efectiv asupra utilizării resurselor financiare, dându-se orientare spre reducerea cheltuielilor și folosirea eficientă a bunurilor materiale.

Dacă e să ne referim la însemnătatea controlului pentru activitatea administrației publice, atunci, după cum am menționat anterior, controlul este un element important al conducerii care urmează în mod firesc celui de aplicare a deciziei, indiferent de natura acesteia – politică, economică, administrativă.

Controlul de stat se exercită și se bazează pe un șir de principii ce asigură legalitatea, corectitudinea, nedivulgarea secretelor ocrotite de lege, colaborarea între organele de control și inevitabilitatea responsabilității în cazurile de încălcare a legislației [13].

Necesitatea controlului activității administrative, ca, de altfel, a controlului asupra oricărei activități sociale, derivă din însăși natura acestei activități, care este o activitate constantă îndreptată spre un anumit scop. Iată de ce este necesară o permanentă confruntare a liniei de conduită prescrisă cu realitatea, ceea ce trebuia sau ar fi trebuit să fie. Or, această confruntare între scopul urmărit și realizarea este esența controlului.

Analizând activitatea desfășurată de autoritățile administrației publice pentru organizarea realizării și realizarea în concret a legii și a celorlalte acte bazate pe aceasta, putem sublinia caracterul deosebit de complex al acestei activități, care cuprinde, practic, toate domeniile și sectoarele vieții economice și sociale, la toate nivelurile. Forma principală de activitate a autorităților administrației publice o constituie actul administrativ, precum și faptele și operațiunile tehnico-administrative, toate acestea având ca finalitate și scop aplicarea corectă a legii.

Respectiv, garanția juridică a îndeplinirii acestui obiectiv o constituie controlul asupra modului în care aceste autorități și-au exercitat atribuțiile conferite de lege, controlul care se exercită, fie din proprie inițiativă, fie la solicitarea (sesizarea) celor interesați, de către înseși autoritățile administrative sau de autorități care îndeplinesc celelalte puteri ale statului – legislativă sau judecătorească.

Altfel spus, controlul este „barometrul” ce indică modul în care acționează cel ce trebuie să aplice decizia, precum și gradul în care decizia corespunde scopului pentru care a fost adoptată.

Complexitatea activității administrative și organizarea administrației într-o ierarhie cu diferite niveluri fac ca între momentul adoptării măsurii și acela al realizării să poată apărea diverși factori obiectivi și subiectivi de natură perturbatorie. Orice act decizional este, în fond, o proiectare în viitor. Cea mai temeinică documentare nu permite cunoașterea tuturor factorilor aleatorii de natură să influențeze executarea măsurii. Prin aceasta și se argumentează necesitatea și însemnătatea controlului, aceasta fiind și esența controlului.

Analizând fenomenul control, putem menționa că necesitatea acestuia derivă și din faptul că realizarea competenței unei autorități a administrației publice de orice nivel presupune și prestarea celor mai diverse servicii publice, însă numai în limitele îngăduite de lege, ceea ce subliniază imperativul funcționării administrației publice în spiritul exigențelor principiului legalității. Ca formă juridică ce îmbracă valorile politice, asigurarea respectării legii reclamă existența unor factori cu caracter autoregulator, atât la nivelul structurii administrative interne, cât și a celor externe.

Dincolo de rațiunile de ordin general ce fundamentează controlul în administrația publică, în privința administrației publice locale ca purtătoare a intereselor colectivităților locale, precum și a faptului că organizarea și funcționarea administrației publice locale în baza principiilor constituționale ale autonomiei locale și descentralizării administrative, au fost determinate cerințe sporite, dar și speciale, ale instituției controlului, prin reconsiderarea obiectului, a câmpului său de acțiune, a naturii și modalităților concrete de control exercitate, cu prioritate, de către stat.

În sprijinul aceleiași idei privind necesitatea instituționalizării controlului, P.Negulescu face o corelație conceptuală, afirmând că descentralizarea este un regim administrativ care tinde să creeze centre de administrație publică, cu drept de autolegiferare asupra materiilor ce interesează localitatea, prin organe pluripersonale alese de corpul electoral din acea localitate și asupra cărora statul își rezervă un drept de control [14].

Apud St.Ivan, controlul are următoarele trăsături caracteristice:

- este o activitate derivată din activitatea principală pe care o verifică și cu care formează împreună așa-numita administrație activă;
- controlul este o activitate secundară, comparativ cu activitatea supusă verificării, indiferent în ce moment intervine față de realizarea activității verificate, motiv pentru care desfășurarea lui nu trebuie să stânjenească îndeplinirea acelei activități atunci când aceasta se realizează în conformitate cu legea;
- controlul este un atribut al conducerii administrative indiferent că exercitarea lui se face de către șefi în mod direct ori mijlocit, prin forme specializate sau organizate distinct [15].

Aceste trăsături ne oferă posibilitatea de a specifica și unele funcții ale controlului ce îi conferă statut de activitate complexă, ca, de exemplu, funcția de constatare, preventivă, corectivă, sancționatoare și, posibil cel mai important moment, funcția de dezvoltare și perfecționare a rezultatelor pozitive deja obținute.

Oricare ar fi forma de control și oricare ar fi autorul controlului, putem distinge câteva elemente principale ale controlului. Vorbim astfel despre baza de referință a controlului, obiectul controlului și operațiunile de control propriu-zise.

Baza de referință a controlului cuprinde acele elemente care trebuie urmărite în cadrul obiectului controlului. Astfel, baza de referință a controlului poate să cuprindă obiectivele pe care trebuie să le realizeze autoritățile administrației publice, având un anumit criteriu de apreciere.

În baza de referință se cuprind apoi elemente privitoare la mijloacele folosite pentru atingerea obiectivelor propuse, procedeele folosite, în primul rând, din punctul de vedere al legalității lor, elemente care privesc calitatea activității.

Obiectul controlului este cel de-al doilea element component al controlului. Activitatea autorităților administrației publice se realizează cu ajutorul oamenilor, cu folosirea unor mijloace materiale și financiare, prin întreprinderea unor operațiuni administrative și materiale, precum și a unor acte juridice.

Operațiunile de control administrativ reprezintă cel de-al treilea element al controlului; acestea urmăresc să stabilească conformitatea obiectivului controlat cu elemente cuprinse în baza de referință. Rezultatul pozitiv al controlului constă în constatarea realizării cerințelor din baza de referință. Operațiunile de control pot fi simple sau complexe, după cum elementele din baza de referință comportă un grad mai mic sau mai mare de apreciere și de tehnicitate din partea organului de control.

După cum am menționat anterior, controlul activității autorităților administrației publice are un scop bine definit, el nu are un rol pur contemplativ, constatator, ci unul de reglare a actului decizional cu sensurile și finalitățile legii, a cărei aplicare o asigură. Acest rol se poate realiza numai în condițiile în care controlul are eficiență maximă.

Una dintre *sarcinile* controlului este ca dereglările și efectele lor să fie reduse până la o limită acceptabilă, într-un timp cât mai scurt. Esența acestuia constă în compararea a două planuri: a celui de referință cu cel real, ceea ce înseamnă a confrunța obiectivele și sarcinile cu rezultatele; dacă acestea nu coincid, urmează măsurile corective. De asemenea, și cunoașterea realităților economice și sociale, ca scop al controlului, consolidează acest rol. Prin intermediul controlului se poate cunoaște situația din orice domeniu de activitate, inclusiv cauzele exacte ale fenomenelor, modul de lucru și de folosire a resurselor.

Esența controlului în sfera administrației publice constă în faptul că, analizând activitatea autorităților controlate, atât autoritățile de stat cu competențe de control (legislativ, executiv, judecătoresc), cât și organizațiile obștești, folosind mijloace organizatorico-juridice, clarifică problema legalității și oportunității măsurilor efectuate de aceste autorități [16]

Una dintre misiunile controlului constă în a verifica dacă sunt utilizate mijloace juridico-organizatorice de care dispune administrația publică pentru îndeplinirea funcțiilor exercitate și dacă sarcinile îndeplinite se realizează într-un cadru democratic și legal.

Nu mai puțin importantă este colaborarea la procesul decizional. În acest scop, controlul contribuie la verificarea nemijlocită a îndeplinirii deciziilor autorităților administrației publice. În caz de necesitate, controlul urmărește și corectarea acestor decizii, aducerea lor în concordanță cu realitățile sociale care se află în continuă schimbare.

O altă misiune a controlului constă în a cunoaște exact calitatea personalului ce activează în autoritățile administrației publice, în scopul aprecierii atitudinilor și posibilităților acestuia și al unei optime plasări a funcționarilor publici în câmpul muncii. În temeiul constatării controlului, conducerea poate să recurgă la o altă organizare a activității personalului, la promovarea funcționarilor de valoare, să întreprindă măsuri adecvate față de cei care nu-și îndeplinesc sarcinile ce stau în fața lor.

Dat fiind faptul că funcția controlului este inseparabilă de funcția de conducere, este solicitat ca la procesul de control să participe înșiși conducătorii autorităților administrației publice și subdiviziunile lor. Ținând seama de faptul că a conduce înseamnă a organiza și verifica realizarea celor trasate, îndeplinirea acestei obligații de serviciu asigură eficiența conducerii. Controlul efectuat de funcționarii de conducere trebuie să aibă un caracter permanent, deoarece nu implică întreruperea activității funcționarilor controlați.

Conform concepției moderne a controlului, acesta trebuie să urmărească și descoperirea noilor căi de perfecționare a unei activități pozitive în activitatea administrației publice. Fapt ce va fi posibil prin delimitarea strictă a competențelor autorităților de toate nivelurile.

Concluzionând, menționăm că, deseori, controlul constituie fundamentarea reorganizării nu doar a activității, dar și a structurii administrației publice, în scopul optimizării ei, având ca obiectiv sporirea eficienței.

Numai urmărind realizarea misiunilor și onorându-și obligațiunile controlul poate să contribuie la eficientizarea activității administrației publice.

Referințe:

1. Manda C. Știința administrației. - București: Lumina LEX, 2004, p.252.
2. Roșca S. Din istoria gândirii filosofice. - Chișinău: AAP, 1998, p.138.
3. Ibidem, p.139.
4. Șaptefrați T. Dezvoltarea teoriilor administrative. - În: Materiale ale Conferinței științifico-practice „Administrarea publică: Teorii, practici, perspective” din 21 mai 2002. - Chișinău: AAP, 2002. p.36.
5. Ibidem.
6. Ibidem, p.38.
7. Alexandru I. Structuri, mecanisme și instituții administrative. Vol.II. - București: SYLVI, 1996, p.75.
8. Ibidem, p.78-79.
9. Sîmboteanu A. Controlul – component de reformare a administrației publice // Administrarea Publică (Chișinău) 1997, nr.1, p.75.
10. Iovănaș I. Drept administrativ și elemente ale științei administrației. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1997, p.272.
11. Ivan St., Bădescu M. Administrația publică. - București: Lumina LEX, 2002, p.134.
12. Androniceanu A. Noutăți în managementul public. - București: ASE, 2003, p.65.
13. Creangă I. Curs de drept administrativ. - Chișinău: EPIGRAF, 2003, p.251.
14. Manda C., Manda C.C. Dreptul colectivităților locale. - București: Lumina LEX, 2002, p.309.
15. Ivan St., Bădescu M. Administrația publică. - București: Lumina LEX, 2002, p.134.
16. Sîmboteanu A. Administrația publică centrală. - Chișinău: AAP, 1998, p.99.

Prezentat la 07.04.2011